

John Hersey

HIROŠIMA

John Hersey

HIROŠIMA

Prevedel: Andrej Hiti Ožinger

UMco

Ljubljana, 2015

John Hersey
HIROŠIMA

HIROSHIMA
Copyright © 1946, 1973, 1985, John Hersey
All rights reserved.

This translation published by arrangement with Alfred A. Knopf, an imprint of
The Knopf Doubleday Group, a division of Penguin Random House, LLC.

© za Slovenijo UMco, d. d., 2015. Vse pravice pridržane.

Prevod: Andrej Hiti Ožinger

Izdajatelj in založnik: UMco d. d.
Zbirka: 'S terena'

Naslove izbirata Boštjan Videmšek in Samo Rugelj.

Urednik: Samo Rugelj
Pomočnica urednika: Renate Rugelj
Spremna beseda: Boštjan Videmšek
Korektura: Vanja Jazbec
Oblikovanje ovitka: Žiga Valetič
Postavitev: Aleš Cimprič
Tisk: NTD d. o. o.
Naklada: 400 izvodov, 1. natis
Ljubljana, 2015

Brez pisnega dovoljenja založbe je prepovedano reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnem koli obsegu ali postopku, skupaj s fotokopiranjem, tiskanjem ali shranitvijo v elektronski obliki, v okviru določil Zakona o avtorski in sorodnih pravicah.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.111(73)-94
94(521.84)"1945"

HERSEY, John, 1914-1993

Hirošima / John Hersey ; prevedel Andrej Hiti Ožinger ;
[spremna beseda Boštjan Videmšek]. - 1. natis. - Ljubljana :
UMco, 2015. - (Zbirka S terena)

Prevod dela: Hiroshima

ISBN 978-961-6954-34-1

280361984

UMco d. d., Leskoškova 12, 1000 Ljubljana
tel.: 01/ 520 18 39, e-pošta: bukla-urednistvo@umco.si, www.bukla.si

VSEBINA

I	Neslišen blisk	9
II	Požar	27
III	Podrobna preiskava še poteka	53
IV	Proso in bolhač	77
V	Po tistem	105
	Spremna beseda (Boštjan Videmšek)	
	Vojni zločin, ki je ostal nekaznovan	173

Hirošima

I • *Neslišen blisk*

NATANČNO petnajst minut čez osmo uro zjutraj po japonskem času 6. avgusta 1945, v trenutku, ko se je nad Hirošimo zabliskala atomska bomba, je gospodična Tošiko Sasaki, uslužbenka kadrovske službe v Vzhodnoazijski talilnici kositra, sedla za svojo mizo v pisarni in se obrnila, da bi ogovorila dekle pri sosednji mizi. V istem trenutku se je dr. Masakazu Fudži na terasi svoje zasebne bolnišnice nad eno izmed sedmih rek, ki v delti delijo Hirošimo, usedel s prekrižanimi nogami, da bi prebral osaški časopis *Asahi*; gospa Hacujo Nakamura, krojačeva vdova, je stala pri kuhinjskem oknu in gledala, kako sosed podira svojo hišo, ker je stala na požarni poti protiletalske obrambe; pater Wilhelm Kleinsorge, nemški duhovnik Družbe Jezusove, je v spodnjem perilu počival na ležišču v zgornji etaži dvonadstropnega misijona svojega reda in prebiral jezuitsko revijo *Stimmen der Zeit*; dr. Terufumi Sasaki, mlad član zdravniškega osebja velike sodobne mestne bolnišnice Rdečega križa je hodil

po bolnišničnih hodnikih z vzorcem krvi za Wassermannov test v roki; častiti gospod Kijoši Tanimoto, pastor v hirošimski metodistični cerkvi, pa je postal pred vrati bogataševe hiše v zahodnem predmestju Koi in se pripravljaj raztovoriti cizo, polno predmetov, ki jih je odpeljal iz mesta v strahu pred pričakovanim velikim napadom bombnikov B-29 na Hirošimo. Atomska bomba je pobila sto tisoč ljudi in ta šest-erica je bila med preživelimi. Še vedno se sprašujejo, zakaj so preživali, medtem ko je toliko drugih umrlo. Vsak našteva številne naključne ali hotene podrobnosti, ki so ga rešile – pravočasen korak, odločitev zateči se v zaprt prostor, voznja s prvim namesto z drugim tramvajem. In danes vsak od njih ve, da je s preživetjem živel ducat življenj in videl več smrti, kot je kadarkoli pričakoval. Takrat nihče ni vedel ničesar.

ČASTITI gospod Tanimoto je tisti dan vstal ob petih zjutraj. V župnišču je bil sam, ker se je žena z njunim enoletnim otrokom že nekaj časa vozila spat k prijateljici v Ušido, predmestje na severu. Od vseh pomembnih japonskih mest samo še Kjota in Hirošime ni v večjem številu obiskal *B-san* ali gospod B, kakor so Japonci z mešanico spoštovanja in neželenega poznavanja imenovali B-29; in gospodu Tanimoto je bilo tako kot vsem sosedom in prijateljem skoraj slabo od tesnobe. Poslušal je neprijetno podrobne pripovedi o množičnih napadih na Kure, Ivakuni, Tokujamo in druga bližnja mesta. Prepričan je bil, da bo kmalu prišla na vrsto Hirošima. Preteklo noč je slabo spal, ker je bilo več alarmov za letalski napad. Hirošima je tovrstna opozorila že tedne dobivala skoraj vsako noč, kajti takrat so se bombniki B-29 shajali nad jezerom Biva severovzhodno od mesta in leteče

trdnjave so preletavale obalo blizu Hirošime, ne glede na to, katero mesto so nameravali Američani napasti. Zaradi pogostosti opozoril in vztrajne odsotnosti gospoda B v Hirošimi so bili meščani na trnih. Krožile so govorice, da Američani za to mesto hranijo nekaj posebnega.

Gospod Tanimoto je bil moški drobne postave, ki je rad govoril, se smejal in jokal. Precej dolge črne lase je imel s prečko ločene na sredini; štrleča čelnica tik nad obrvmi, tenki brki, majhna usta in brada so mu dajali nenavaden mlado-star videz, deški, vendar moder, šibek, vendar ognjevit. Premikal se je živčno in hitro, toda z zadržanostjo, ki je kazala na to, da je previden, premišljen človek. V dnevih negotovosti, preden je padla bomba, je izkazoval prav te lastnosti. Poleg tega, da je ženo poslal prenočevat v Ušido, je vse premičnine iz cerkve v gosto naseljenem okrožju Nagaragava selil v hišo proizvajalca umetne svile v Koiju kilometer in pol iz središča mesta. Tovarnar, gospod Macui, je dal takrat nenaseljeno posest na voljo številnim prijateljem in znancem, da so lahko na varno razdaljo od verjetnega cilja napada rešili, karkoli so hoteli. Gospod Tanimoto je s cizo brez težav sam prevažal stole, pesmarice, Sveta pisma, opremo oltarja in cerkveni arhiv, za orgle in pianino pa je vendarle potreboval pomoč. Prijatelj Macuo mu je dan pred tem pomagal preseliti v Koi pianino; v zameno je gospodu Macuu obljubil, da mu bo pomagal prepeljati hčerino premoženje. Zato je vstal tako zgodaj.

Gospod Tanimoto si je zajtrk pripravil sam. Bil je strašno utrujen. Po včerajšnji naporni selitvi klavirja, neprespani noči, tednih strahu in neuravnotežene prehrane, skrbi za župnijo se je komaj čutil sposobnega za delo novega dne.

Pa še nekaj je bilo: gospod Tanimoto je študiral teologijo na Emory Collegeu v Atlanti v ZDA; diplomiral je leta 1940; odlično je govoril angleško; nosil je ameriška oblačila; vse do začetka vojne si je dopisoval s številnimi ameriškimi prijatelji; in med ljudmi, obsedenimi s strahom, da za njimi vo-hunijo – morda je bil s tem skoraj obseden tudi sam – se je počutil vse bolj neprijetno. Policija ga je že večkrat zaslišala in še pred nekaj dnevi je slišal, da vpliven znanec, gospod Tanaka, upokojen trgovsko mornariški častnik parniške družbe Tojo Kisen Kaiša, nasprotnik krščanstva, v Hirošimi znan po človekoljubju in razvpit zaradi nasilništva, govori ljudem, da Tanimoto ni vreden zaupanja. Da bi se dokazal kot japonski domoljub, je zato gospod Tanimoto sprejel vo-denje domačega *tonarigumija*, sosedskega združenja, in si s tem položajem poleg drugih obveznosti in skrbi naložil še organizacijo protiletalske obrambe za približno dvajset družin.

Pred šesto tistega jutra se je odpravil h gospodu Macuu. Tam je izvedel, da bo njun tovor *tansu*, velika japonska oma-ra, polna oblačil in gospodinjskih predmetov. Moža sta vzela pot pod noge. Jutro je bilo popolnoma jasno in tako toplo, da se je obetal naporen dan. Nekaj minut po njenem odho-du se je oglasila sirena za letalski napad – minuto trajajoče tuljenje je opozarjalo na bližajoča se letala, toda ljudje v Hi-rošimi so vedeli, da je nevarnost majhna, saj je sirena tulila vsako jutro ob istem času, ko je priletelo ameriško meteoro-loško letalo. Moška sta vlekla in potiskala ročni voz po me-stnih ulicah. Hirošima se je v obliki pahljače večinoma raz-prostirala čez šest otokov med ustji sedmih rek, v katere se izteka Ota; tri četrtine prebivalstva, ki se je s 380.000 ljudi,

kolikor jih je bilo med vojno največ, z večkratnimi evakuacijami skrčilo na približno 245.000, so živele v glavnih poslovnih in stanovanjskih četrtih, ki so v središču mesta obsegale okrog deset kvadratnih kilometrov. Tovarne in druge stanovanjske četrti so bile strnjene v predmestjih ob robu mesta. Na jugu so bili pristanišče, letališče in z otočki posuto Notranje morje. Z drugih treh strani obdaja delto gorski greben. Gospoda Tanimoto in Macuo sta ubirala pot skozi nakupovalno središče, že polno ljudi, čez dve reki na strme ulice Koija in po teh na obrobje in v predgorje. Ko sta zakorakala po bregu navzdol stran od nagnetenih hiš, je sirena sporočila konec nevarnosti (japonski upravljavci radarjev, ki so zaznali samo tri letala, so domnevali, da ta sestavljajo le izvidniško skupino). Potiskanje ročnega voza navkreber proti tovarnarjevi hiši je bilo utrudljivo in ko sta moža spravila tovor na dovoz in pred vhodne stopnice, sta se ustavila, da bi si malo odpočila. Krilo hiše je bilo med njima in mestom. Tako kot večina hiš v tem delu Japonske je bila sestavljena iz lesenega tramovja in lesenih sten, ki so podpirali težko opečnato streho. Sprejemna veža, založena z zvitimi ležišči in oblačili, je bila videti kot hladna votlina, polna debelih blazin. Na desni strani od vhodnih vrat nasproti hiše je bil velik, pikolovsko urejen skalnjak. Letal ni bilo slišati. Jutro je bilo mirno; hiša je bila hladna in prijetna.

V tistem je nebo presekalo gromozanski blisk. Tanimoto se dobro spominja, da je potoval od vzhoda proti zahodu, od mesta proti hribom. Bilo je kot sončna zavesa. Oba z gospodom Macuom sta se odzvala z grozo – in oba sta se imela čas odzvati (kajti bila sta tri kilometre od središča eksplozije). Gospod Macuo se je pognal po stopnicah v hišo, skočil med

zvita ležišča in se zakopal vanje. Gospod Tanimoto je naredil štiri ali pet korakov in se vrgel med veliki skali na vrtu. V eno se je trdo zaletel s trebuhom. Ker je bil z obrazom naslonjen na kamen, ni videl, kaj se dogaja. Začutil je nenaden pritisk, potem pa so nanj začeli padati kosi desk in črepinje strešnikov. Groma ni slišal. (V Hirošimi se skoraj nihče ne spominja, da bi ob bombi slišal kakršenkoli zvok. Toda ribič, pri katerem sta živeli Tanimotovi tašča in svakinja, je iz svojega sampana na Notranjem morju blizu Cuzuja videl blisk in slišal silovit pok; bil je dobrih trideset kilometrov od Hirošime, ampak grmenje je bilo glasnejše kot takrat, ko so letala B-29 bombardirala Ivakuni, samo osem kilometrov stran.)

Ko si je drznil, je gospod Tanimoto dvignil glavo in videl, da se je tovarnarjeva hiša zrušila. Mislil je, da je bomba padla naravnost nanjo. Dvignili so se taki oblaki prahu, da je nastal nekakšen somrak. V paniki je zdirjal na cesto, za trenutek ni pomislil na gospoda Macua. Med tekom je opazil, da se je podrl betonski zid posestva – proti hiši, ne stran od nje. Na cesti je najprej zagledal vod vojakov, ki so v hrib na nasprotni strani kopali enega izmed nešteti rovov, iz katerih so se Japonci očitno nameravali ubraniti invazije, hrib za hribom, življenje za življenjem. Prihajali so iz luknje, kjer bi morali biti varni, vsi krvavi po glavi, prsih in hrbtu. Bili so nemi in omotični.

Pod tistim, kar je bilo videti kot omejen oblak prahu, je dan postajal vse temnejši.

TIK PRED polnočjo na dan, preden so vrgli bombo, je napovedovalec mestnega radia povedal, da se južnemu Honšuju

približuje okrog dvesto bombnikov B-29, in svetoval prebivalcem Hirošime, naj se umaknejo na dodeljena »varna območja«. Gospa Hacujo Nakamura, krojačeva žena, ki je žive-la v predelu Nobori-čo in je bila od nekdaj navajena uboga-ti, je prebudila otroke – desetletnega sina Tošia, osemletno deklico Jaeoko in petletno Mjeko –, jih oblekla in se z njimi odpravila na vojaško območje, znano kot Vzhodna paradna ploščad, na severovzhodnem robu mesta. Tam je odvila ne-kaj blazin in otroci so se polegli nanje. Spali so približno do dveh, ko jih je zbudilo hrumenje letal, ki so preletava-la Hirošimo. Takoj ko so odletela, se je gospa Nakamura z otroki namenila domov. Domov so prišli malo čez pol tretjo in takoj je prižgala radio, ki je na njeno grozo prav takrat od-dajal novo opozorilo. Ko je pogledala otroke in videla, kako so utrujeni, in ko je pomislila, kolikokrat so šli v zadnjih tednih zaman na Vzhodno paradno ploščad, je ugotovila, da kljub navodilom po radiu preprosto ne more več iti ven. Otroke je, zavite v ležišča, polegla na tla, ob treh legla še sama in nemudoma zaspala tako trdno, da je ni prebudil niti hrup letal, ki so pozneje preletala mesto.

Okrog sedmih jo je vrgla pokonci sirena. Vstala je, se hitro oblekla, odhitela h gospodu Nakamotu, vodji Sosedskega združenja, in ga vprašala, kaj naj stori. Rekel je, naj ostane doma, razen če bo zaslišala nujno opozorilo – zvok sirene v treh ponovitvah. Vrnila se je domov, v kuhinji prižgala šte-dilnik, pristavila kuhat riž in sedla, da bi prebrala hirošim-ski jutranji *Čugoku*. Ko se je ob osmih oglasil preklic nevar-nosti, ji je odleglo. Slišala je, da se otroci prebujajo, zato je vsakemu prinesla pest arašidov in jim naročila, naj ostanejo v postelji, ker so utrujeni od nočnega sprehoda. Upala je,

da bodo spet zaspali, toda moški v prvi hiši na južni strani je začel zganjati strašen trušč z razbijanjem, zabijanjem klinov, trganjem in lomljenjem. V prepričanju, da bo mesto kmalu doživelo napad, ki si ga je delilo z vsemi Hirošimčani, je vodstvo prefektуре začelo groziti in opozarjati, da je treba dokončati široke požarne poti, za katere je upalo, da bodo skupaj z rekami pomagale omejiti morebitne požare, nastale zaradi zažigalnih bomb; soseska je za varnost mesta zadržano žrtvovala njegovo hišo. Prav včeraj je prefektura ukazala vsem sposobnim dekletom iz srednje šole, da morajo nekaj dni pomagati čistiti te poti, in delati so začele kmalu po preklicu nevarnosti.

Gospa Nakamura se je vrnila v kuhinjo, pogledala riž in začela opazovati soseda. Sprva je bila jezna nanj, da zganja tak hrup, ampak potem se ji je zasmilil in bila je ganjena skoraj do solz. Njeno sočutje je bilo namenjeno prav sosedu, ki desko za desko podira svoj dom v času, ko je toliko neizogibnega uničenja, toda brez dvoma je čutila tudi splošno sočutje do skupnosti, o samopomilovanju pa tako ali tako ne gre izgubljati besed. Ni ji bilo postlano z rožicami. Njen mož Isava je odšel k vojakom takoj potem, ko se je rodila Mjeko, in dolgo ni bilo o njem ne duha ne sluha, dokler ni 5. marca 1942 prejela brzoglavke z zgolj šestimi besedami: »Isava je častno umrl v Singapurju.« Pozneje je izvedela, da je umrl 15. februarja, na dan, ki je Singapur padel, in da je bil desetnik. Isava ni bil prav uspešen krojač in njegov edini kapital je bil šivalni stroj Sankoku. Po njegovi smrti, ko je nehala prihajati posmrtnina, je stroj vzela gospa Nakamura, delala je po naročilu in od takrat je s šivanjem sama skromno vzdrževala otroke.

Ko je gledala soseda, se je vse tako belo zabliskalo, da take beline še ni videla. Ni opazila, kaj se je zgodilo z moškimi; materinski nagon jo je pognal k otrokom. Naredila je en sam korak (hiša je bila od središča eksplozije oddaljena tisoč dvesto metrov), ko jo je nekaj dvignilo in čez spalno teraso je poletela v sosednjo sobo, za njo pa kosi hiše.

Ko je pristala na tleh, so povsod okrog nje padali tramovi, nanjo pa se je usula toča strešnikov; vse se je stemnilo, bila je zasuta. Ruševine je niso prekrile na debelo. Vstala je in se rešila na prosto. Zaslišala je otroški klic: »Mama, pomagaj mi!« in videla, da je njena najmlajša hči, petletna Mjeko, zasuta do prsi in se ne more premakniti. Ko se je začela gospa Nakamura vsa iz sebe prebijati do deklice, od drugih dveh otrok ni bilo glasu.

PREMOŽNI hedonist dr. Masakazu Fudži, ki v dnevih pred napadom ni imel veliko dela, si je privoščil spati tudi do devetih ali pol desetih, toda na dan, ko je padla bomba, se je moral k sreči zbuditi že zgodaj, da je pospremil na vlak svojega gosta. Vstal je ob šestih in se pol ure pozneje s prijateljem sprehodil do postaje, ne daleč stran, čez dve reki. Vrnil se je ob sedmih, ravno takrat, ko je sirena razglasila preplah. Pozajtrkoval je, ker je bilo že vroče, se je slekel do spodnjega perila in stopil na verando, da bi prebral časopis. Ta veranda – pravzaprav vsa stavba – je bila zanimivo postavljena. Dr. Fudži je bil namreč lastnik značilno japonske ustanove: zasebne bolnišnice z enim zdravnikom. Stavba, ki je stala ob reki Kjo in nad njo zraven istoimenskega mostu, je imela trideset sob za trideset bolnikov in njihove sorodnike – kajti kadar kdo zboli, gredo v skladu z japonskimi običaji z njim v bolnišnico še eden ali